

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Попадич Олени Олександрівни на дисертаційне дослідження

Коваль Інни Віталіївни

**«Правове виховання студентів у навчально-виховному процесі
педагогічного коледжу»,**

поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.07 - теорія і методика виховання

Серед актуальних проблем сучасної системи виховання - виховання громадянина України, здатного жити в правовій державі. У його становленні особливе значення має виховання у дітей і молоді поваги до Конституції, законів України, національної символіки, глибокого усвідомлення взаємозв'язку між свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю. Важливим чинником розв'язання цієї проблеми є конкретний навчальний заклад, зокрема педагогічний коледж, який покликаний сприяти становленню майбутніх фахівців, які здатні здійснювати виховання, в тому числі й правове, молодого покоління.

Актуальність дослідження Коваль Інни Віталіївни зумовлена необхідністю в умовах правового суспільства розробки теоретичних основ та практичних методик правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу, оновлення його змісту, форм та методів, відсутністю чітко визначених можливостей розв'язання виявлених суперечностей.

Саме в такому актуальному контексті виконане дисертаційне дослідження Коваль І.В., що присвячене теоретичному узагальненню і обґрунтуванню нового підходу до проблеми правового виховання студентів педагогічного коледжу; здійсненню діагностики правової вихованості студентів педагогічного коледжу, яка включила аналіз стану навчально-виховного процесу педагогічного коледжу в аспекті правового виховання та проведення констатувального експерименту. З огляду на це, звернення дисертанта до розробки питань, пов'язаних з обґрунтуванням і реалізацією педагогічних умов правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу, цілком виправдане, актуальне та своєчасне.

Дисертаційне дослідження виконувалось відповідно до науково-дослідної теми кафедри суспільних дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Правове виховання для забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина» (номер державної реєстрації 0112Ш00514). Тему затверджено Вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 12 від 15.07.2012 р.) та узгоджено на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол №9 від 26.11.2013 р.).

Представлена робота чітко структурована, вона складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Всі розділи логічно несуперечливі, органічно поєднані між собою, до кожного підрозділу дослідження зроблено стислі узагальнення.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет наукового пошуку; сформульовано гіпотезу, окреслено комплекс методів дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про впровадження, апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Аналіз наукового апарату дослідження, викладеного у вступі, свідчить про його теоретико-методологічну обґрунтованість. Структура дисертації логічно і послідовно відображає всі етапи науково-педагогічного пошуку, що здійснювався впродовж трьох років і дав змогу пошукувачеві послідовно вирішувати визначені завдання на теоретико-методологічному рівні, а також у процесі експериментальної роботи на базі Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Т. Г. Шевченка, Дніпропетровського педагогічного коледжу Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, Бериславського педагогічного коледжу імені В. Ф. Бенюковського. Дослідження проводилося в три етапи впродовж 2012-2015 рр.

Перший розділ дисертації присвячено розгляду стану дослідження проблеми правового виховання, охарактеризовано стан розробленості проблеми дослідження; уточнено сутність ключових понять, критерії, показники й охарактеризовано рівні правової вихованості студентів педагогічного коледжу.

Автором обґрунтовано, що у юриспруденції, педагогіці та психології вивчення проблеми правового виховання особистості визнано необхідним, важливим і перспективним, тому в цьому напрямі проводиться значна науково-дослідницька робота.

Виявлено, що система правового виховання молоді в Україні є недосконалою. Тому актуальною є проблема вдосконалення процесу правового виховання студентів педагогічних коледжів.

Коваль І.В. на основі аналізу наукових праць українських та зарубіжних дослідників уточнено зміст понять: «правове виховання», «правове виховання студентів педагогічного коледжу», «правова вихованість студентів».

Цінним в теоретичному аспекті є те, що дисертантом уточнено критерії та показники правової вихованості студентів педагогічного коледжу: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, діяльнісно-практичний. На основі визначених критеріїв та показників охарактеризовано рівні правової вихованості студентів педагогічного коледжу: високий, середній та низький.

У другому розділі дисертаційного дослідження автором здійснено аналіз стану правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу; висвітлено організацію та методику проведення констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи; виявлено рівні правової вихованості студентів педагогічних коледжів.

На основі аналізу наукових праць і експериментальних досліджень Коваль І.В. з'ясувала, що на процес правового виховання студентів педагогічного коледжу негативно впливають такі чинники: відсутність однакового підходу до визначення сукупності обов'язкових тем вивчення курсу «Правознавство»; недостатнє навчально-методичне забезпечення цього процесу; епізодичне використання інноваційних технологій та активних методів у процесі правового виховання; обмежений обсяг годин, що відводиться на вивчення правових дисциплін.

Результати констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи підтвердили необхідність внесення змін до процесу правового виховання студентів педагогічного коледжу, що потребує певної корекції програм, адаптації форм і методів навчально-виховної роботи.

У третьому розділі обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови правового виховання студентів педагогічного коледжу;

проаналізовано результати формувального етапу дослідно-експериментальної роботи.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та результатів констатувального етапу педагогічного експерименту та з метою вдосконалення процесу правового виховання студентів педагогічного коледжу Коваль І.В. обґрунтувала та експериментально перевірила такі *педагогічні умови*: удосконалення змісту правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу; стимулювання мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дотримання правових норм на основі удосконалення позааудиторної роботи педагогічного коледжу; активізація творчої правової діяльності студентів педагогічного коледжу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше обґрунтовано педагогічні умови правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу (удосконалення змісту правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу; стимулювання мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дотримання правових норм на основі удосконалення позааудиторної роботи педагогічного коледжу; активізація творчої правової діяльності студентів педагогічного коледжу); уточнено сутність ключових понять дослідження: «правове виховання», «правове виховання студентів педагогічного коледжу»; критерії (мотиваційно-ціннісній, інформаційно-когнітивній, діяльнісно-практичний), показники та рівні (низький, середній, високий) правової вихованості студентів педагогічного коледжу; удосконалено форми, методи, засоби правового виховання студентів в умовах навчально-виховного процесу педагогічного коледжу; подальшого розвитку набули інтеграційні процеси змістового наповнення правового виховання студентів педагогічного коледжу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні у виховний процес педагогічних коледжів навчально-виховного та методичного забезпечення процесу правового виховання, зокрема: методики діагностування рівнів правової вихованості студентів; оновленого змісту навчальної дисципліни «Правознавство», спецкурсу «Правове виховання», програми діяльності гуртка «Молодий правознавець», тематики правовиховних заходів.

Основні положення та висновки дисертації можуть бути використані педагогами-кураторами, керівниками гуртків, секцій, клубів правознавчого спрямування та в системі вищої освіти з удосконалення фахового рівня майбутніх учителів правознавства загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних навчальних закладів правового профілю. Матеріали дисертаційної роботи доцільно використовувати у змісті лекційних і практичних занять з дисципліни «Правознавство», у процесі підготовки навчально-виховної та методичної літератури.

Достовірність результатів проведеного дослідження забезпечується використанням традиційних статистичних методик опрацювання результатів педагогічного експерименту, достатнім обсягом та структурою вибірок експериментальної та контрольної груп, показники яких досліджувалися у процесі констатувального та формувального експерименту, адекватністю математичних методів та відповідного програмного забезпечення обсягу та структури експериментальних даних.

Висновки дисертації чіткі, логічно несуперечливі, достатньо обґрунтовані. Результати дослідження забезпечувалися реалізацією теоретичних положень і методик, застосуванням статистичних методів дослідження, що дозволило перевірити ефективність педагогічних умов правового виховання студентів педагогічного коледжу та отримати позитивні результати.

Перелік літератури, наведений у дисертаційному дослідженні, свідчить про значний обсяг опрацьованих наукових джерел психолого-педагогічного, інформаційно-технічного та нормативно-правового спрямування як вітчизняних, так і зарубіжних авторів.

Послідовність, структура і логіка викладу матеріалу дисертації є достатньо обґрунтованими і сумніву не викликають. Оформлення дисертаційної роботи відповідає встановленим вимогам.

Основні наукові результати дисертації були представлені науковій спільноті, вони достатньо повно висвітлені у 18 наукових публікаціях, з яких 5 відображають основні наукові результати дисертації, 11 - апробаційного характеру, 2 - додатково відображають результати дисертації.

Усе наведене вище зумовлює позитивне враження про дисертацію. Водночас, робота І.В.Коваль не позбавлена і певних недоліків, до неї є **певні зауваження та побажання**, зокрема, такі:

Критерії, показники та рівні правової вихованості студентів педагогічного коледжу

1. П. 1.3. розділу I «Критерії, показники та рівні правової вихованості студентів педагогічного коледжу» варто було віднести до другого розділу дослідження «Діагностика правової вихованості студентів педагогічного коледжу», куди він більше підходить за змістом.

2. У підрозділі 1.2. «Сутність та змістова характеристика ключових понять дослідження» автором дана змістова характеристика таких ключових понять дослідження, як «виховання», «право», «правове виховання», «правове виховання особистості» та інших. Однак не проаналізовано сутність поняття «педагогічний коледж», що варто було б зробити.

3. На с.44 дисертації дане власне визначення поняття «правове виховання студентів педагогічного коледжу», а потім це ж визначення дослівно продубльоване на с.50-51. Достатньо тільки одного авторського визначення «правове виховання студентів педагогічного коледжу».

4. Методику правового виховання доцільно було б представити у розширеному вигляді: зокрема, більш докладніше зупинитися на специфічних методах правового виховання студентів педагогічного коледжу.

5. Розлого представлену структуру правової вихованості (с.51) варто було зобразити схематично.

6. У роботі є незначні мовностилістичні та орфографічні неточності.

Наведені недоліки і зауваження мають переважно технічний характер і не є принциповими, не зменшують наукової цінності та практичного значення роботи.

Разом з тим, аналіз дисертаційного дослідження дозволяє зробити висновок щодо завершеності наукової праці, в якій одержані науково обгрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичну та практичну значимість, пройшли належну апробацію і мають практичне втілення.

Робота І.В.Коваль у сукупності вирішує конкретну вагому задачу - на основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми та вивчення виховної практики обгрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови

правового виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу.

Зміст автореферату ідентичний зі змістом дисертації, у ньому достатньо повно викладені її основні положення.

Аналіз роботи, автореферату та опублікованих І.В.Коваль наукових праць дає підставу зробити **висновок**: дисертація на тему «**Правове виховання студентів у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу**» за актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу та новизною основних результатів у публікаціях дає підстави зробити висновок, що виконане дослідження є завершеним та самостійним, відповідає пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а його авторка - Коваль Інна Віталіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 - теорія і методика виховання.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

О.Попадич

